Massachusetts Institute of Technology

Överleva barndomen
Effekter av att omhänderta barn

Dr. Ronja Helénsdotter
MIT & Göteborgs universitet

2024-11-05

En av de mest utsatta grupperna i samhället: **barn som placerats utanför hemmet**

- 2-6% av barn placeras utanför hemmet innan de fyller 18 år
- 3-5 gånger så stor risk att dö som tonåring och ung vuxen
- Större sannolikhet att använda tunga droger, genomföra suicidförsök och bli diagnosticerad med fysiska och psykiska sjukdomar

Begränsad kunskap om ***effekterna*** av placering utanför hemmet på barnens hälsa

Denna studie

- Undersöker om placering utanför hemmet med stöd av LVU *orsakar* en högre sannolikhet att dö i förtid
  - Använder nyinsamlad data över svenska rättsfall mellan åren 2001-2019
  - Om färre barn hade omhändertagits enligt LVU, hade fler eller färre barn överlevt barndomen?

- För att förstå *varför* placeringen påverkar dödlighet undersöks hur beslutet påverkar:
  - **sjukhusvistelser**
  - **specialistbesök**
  - **kriminalitet**
  - **utbildning**
  - barnens **föräldrar**

Varför finns det begränsad kunskap?

- Begränsad tillgång till data

- Lösning:
  - Samlade in och bearbetade +21 000 domstolsmål
  - Innehåller både beteende- och miljöfall
  - Sammankopplade med administrativa uppgifter om domare
  - Länkade barnen och deras föräldrar till omfattande registerdata, inklusive döds-, patient-, utbildnings- och lagföringsregister

Varför finns det begränsad kunskap?

- Barn som omhändertas är **inte** jämförbara med barn som bor hemma…

- Lösning:
  - Använder en metod som är vanlig i framförallt brottsekonomi (**domar-IV**)
    - Slumpen avgör vilken domare som får ett mål (inom en domstol)
    - Olika domare är olika benägna att fatta ett visst beslut

    → Uppstår viss slumpmässighet i vilket barn som blir omhändertaget

  - Förenklat: jämför dödlighet bland barn som fick en **sträng** domare med dödligheten bland de som fick en **mild** domare

Nyckelresultat

- Tvångsomhändertagning leder till att risken för att barnet **dör** innan det år barnet skulle fylla 20 **ökar** med 6,8 procentenheter
  - Motsvarar en ökning på flera hundra procent

  → Fler barn hade överlevt barndomen ifall färre barn hade tvångsomhändertagits

- Drivs främst av **suicid** som sker medan barnet **fortfarande** är placerat

Kraftig ökning i risken för suicid

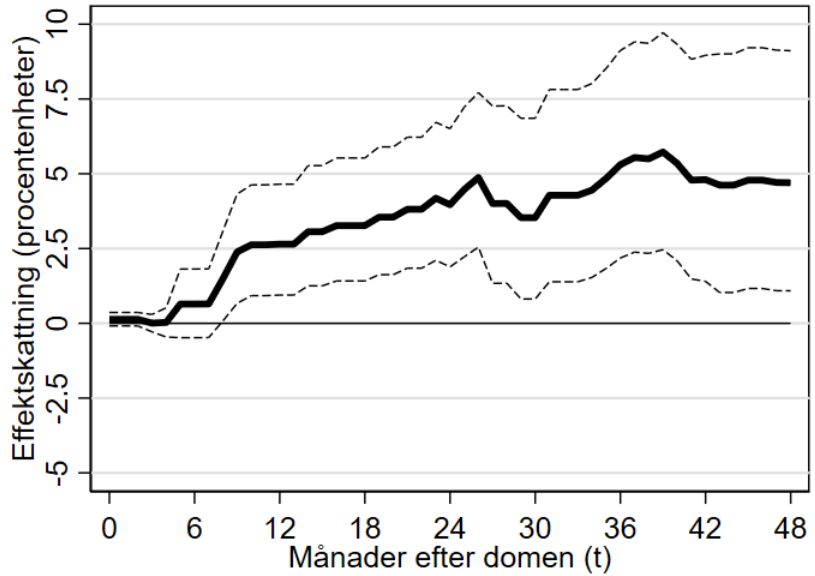

Är effekterna olika för olika barn?

- Inga bevis för skillnader i effekter beroende på barnets egenskaper (kön, placeringsgrund, utländsk bakgrund eller ålder)

Är effekterna olika beroende på placeringen?

- Inga bevis för att effekterna varierar beroende på var barnet placeras (familjehem, HVB, SiS)

- Även bland barn som har **låg risk** att placeras på HVB och SiS återfinns skadliga effekter

Förklaringsfaktorer

- Skadliga omsorgsförhållanden
  - Exempelvis bristfällig tillgång till psykiatrisk hälso- och sjukvård

- Skadlig exponering för andra barn
  - Utsatthet för övergrepp
    - Skarp ökning i brottslighet
  - Kamrateffekter i missbruk och självskadebeteende

Slutsats

Ifall färre barn hade omhändertagits med stöd av LVU under perioden 2001-2019 hade:

1. Fler barn överlevt barndomen
2. Färre barn begått våldsbrott och andra brott mot personer

Policyrekommendationer

- Innebär **inte** att vi ska sluta agera när barn far illa eller har beteendeproblem. Men:

1. Förbättra omsorgsförhållanden
   a) Ökad tillsyn
   b) Stärkt samarbete med hälso- och sjukvården

2. Begränsa skadlig påverkan mellan barn
3. Beakta ifall placeringen sannolikt är till barnets bästa

Massachusetts Institute of Technology

Stort tack!
www.ronjahelensdotter.com

Dr. Ronja Helénsdotter
MIT & Göteborgs universitet

2024-11-05